

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספר קריאה
הפרק הראשון (שירה) הוא **חובה** (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות בו על שאלות לפי ההוראות (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה (חובה)

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חַתָּף־אַרְף) / מירי בר-שמחון

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָּרִי
 בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחַר כֵּן תִּדְיַח רִצְפָּה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאַגְרָטֵל
 הִיא מִתְאַיְמָה אֶת צְבֵעַ הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
 הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
 הִיא שְׂמָה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפ"
 וְלֹא רוֹאִים כָּל כֵּן.
 בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאֲמוּנָה הַיָּטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
 בְּהַתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׁכָל כֵּן הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבֵעַ שְׁלָהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהֵי שְׂאוּמָרִים שְׂטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 וְשִׁלָּא שְׂאוּמָרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
 אֲמָא שְׁלָהּ מִתָּה מִהֲתַקַּף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאַבָּא שְׁלָהּ שְׁרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מִמְלַכְתִּי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָהּ יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
 וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֵרְסִיטָה
 אַחֲרָאֵי עַל כֵּן וְכֵן עוֹבְדִים
 שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשַׁכְּרֵת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שימו לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שיידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אה שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבלה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפור ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

- א. השיר מציג נורמות חברתיות שהפנימה עליזה אלפנדרי. הסבירו והדגימו קביעה זו. (18 נקודות)
- ב. מהו לדעתכם היחס של המשוררת כלפי הנורמות שכתבתם עליהן בסעיף א? הסבירו והדגימו את דבריכם. (12 נקודות)

2. לפניכם שיר בלי שם (הפותח במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת") מאת אמירה הס. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת שָׁם עֲדִין לִיד הַפְּרִיז'יֵדֵר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הַעֵינַיִם שְׁלִי
זֶה הִיָּה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסֵם מְאָרָץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוֹץ לֹא בָּא
מְמַסְמֶרֶת נְפֹשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמַדְתִּי לִיֵּדֵד סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבְרָה חֲלָף מְעֵלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֵד

יֵשׁ לִילוֹת שְׂזָכְרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלֶשׁוֹן וּבְגוֹף
כִּי אֶכְלְתִּי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רִיחַ נְרַקִּיסִים מְשִׁכֵּר
מוֹשֵׁף רְגֵלִי יֵלֵד לְרוֹץ עֵמֶק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בְּיָדָיו -
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרָהִיב
הַקִּיצִתְנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוּ שִׁכְר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמֵשׁוֹת אֲדִירָה
חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֵלְדָה קֶלֶת גּוֹף נוֹשְׁמֶת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הִיִּיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּה
וְנִפְשִׁי מְסֻרָת בְּפֶרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מָה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלְדָתְךָ נְסִפִית אֶל יָמִים גְּנֻשִׁים וְאֶת עוֹדֶךָ
נִצָּן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֵלְדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָהּ חוּבְקָה. וְרַק אֲנִי נִצְבֶּתִי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מְאַסְפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית

עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רְגֵשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלוֹם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמֻחָתְךָ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִיס הַתְּמָר.

הציגו את תיאורי הסביבה בשיר (המעברה, הטבע), והסבירו את תרומתם לביטוי חוויית החיים של הדמויות בשיר.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

והגירת הורי / יהודה עמיחי

והגירת הורי לא נרגעה בי.
 דמי ממשיך עדן לשקשק בדפנותי
 גם אחר שפבר הנח הכלי על מקומו.
 והגירת הורי לא נרגעה בי.
 רוחות זמן רב על אבנים.
 האדמה שוכחת צעדי דורכים בה.
 גורל נורא. קטעי שיחה אחר חצות.
 השג ונסיגה. לילה מזכיר ויום משפח.
 עיני שהסתכלו זמן רב לתוף מדבר גדול
 ונרגעו מעט. אשה אחת. כללי משחק
 שלא הסבירו לי היטב. חקי פאב וכבד.
 עוד עכשו לבי, בקשי ישתפר
 בלחם אהבתו היומיומית. הורי במו הגירתם.
 על אם הדרך, בה אני תמיד יתום בלי אם,
 צעיר מדי בשביל למות, זקן מדי למשחקים.
 ועיפות חוצב וריקנות המחצבה בגוף אחד.
 ארכאולוגיה של עתיד, בתי נכות
 של מה שלא היה. והגירת הורי
 לא נרגעה בי, ומעמים מרים למדתי
 שפוח מרות למען שתיקתי
 בין הבתים, אשר דומים לאניות תמיד.
 וכבר עורקי וגם גידי כסבך
 של חבלים שלא אתיר. ואחר-כך
 מותי וסוף להגירת הורי.

בחרו מן השיר בשני ציורי לשון, והסבירו כיצד כל אחד מהם מדגיש את תחושת התלישות של הדובר ואת העומס הרגשי שהוא חש.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלקמה הנוראה מכל –
 המלקמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לקבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפלו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בנדאי.

הסבירו והדגימו כיצד בא לידי ביטוי בשיר זה המתח בין נקודת מבט תמימה כלפי המציאות ובין נקודת מבט מפוכחת כלפיה.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
לֹא עוֹד זֶר בְּעִירִי
כִּי לְוִיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִימִים הָאֵלֶּה
עַד הֵייתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךָ הַזְּמַן מַעֲבָרִי
וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנָה
אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרַחוּב
יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פְּעַם יִתְרַגֵּז אוֹ יִטְרַד
אֲזַ לֹא נוֹרָא

אֲנִי מְדַבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלַדְתִּי בָּהּ
כְּכֹה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּנַבְּרִים
וְדוּחִים אֶת הַקֵּל הַסְּכָנָה
הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנָה
וְהָאָדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

כיצד הדובר מעצב בשיר את חוויית ההשתלבות שלו בארץ? הסבירו והדגימו את דבריכם.

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריי.

תְּקוּן הַרְיָחוֹת / ארז ביטון

מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
טַעַם עֵרֶק וְרֵיחַ זְעֵפָרָן צוֹרֵב,
אֲנִי כִּבֵּר לֹא אוֹתוֹ הַיָּלֵד
אָבוֹד בֵּין רַגְלַיִם שְׂמֻשְׁחָק סְנוּקֶר
בְּקִפָּה מְרֻקוּ
בְּלֵד.
עִכְשָׁו חֲבָרִים
אֲנִי לוֹמֵד לְאָכֵל גְּלִידָה מְבַדֵּלֵחַ
מֵאוֹטוֹ שְׂמֻשְׁמִיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צִפְרִים
בְּעֵרֵב,
אֲנִי לוֹמֵד לְפָתֵחַ דְּלָתוֹת
בְּתַבּוֹת נְגִינָה עֵתִיקוֹת.

עִכְשָׁו
נָשִׁים בְּטַעַם תּוֹת־שִׂדָּה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְהַרְיֵחַ כְּרִיכוֹת שֶׁל שְׂקֵסְפִיר
מִן הַמָּאָה הַשְּׂבִיעַ עֲשָׂרָה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְשַׁחֵק בְּחֹתוּל סִימִי
בְּתוֹךְ סֵלֶן זֶרֶק

חֲבָרִים.

כיצד הדובר מעצב בשיר את חוויית ההשתלבות שלו בארץ? הסבירו והדגימו את דבריכם.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שימו לב: על שאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניכם.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;
שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. בחרו מן המחזה שלמדתם בשתי סצנות מרכזיות.

תארו את הסצנות שבחרתם, והסבירו מדוע לדעתכם כל אחת מהן היא סצנה מרכזית במחזה.

8. מהי הביקורת הנמתחת על מוסכמות חברתיות במחזה שלמדתם?

הסבירו והדגימו כיצד הביקורת באה לידי ביטוי ביחסים בין הדמויות ובאירוע מרכזי בעלילת המחזה.

פרק שלישי – ספר קריאה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9-10.

שימו לב: על שאלות 9-10 אפשר לענות רק על פי אחד מספרי הקריאה ברשימה שלפניכם.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;
האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומר'ג'אן / דורית רביניאן

9. תארו מערכת יחסים בין הדמות המרכזית בספר שקראתם ובין דמות אחרת בו, והסבירו מה אפשר ללמוד ממערכת יחסים זו על כל אחת מן הדמויות.

10. ביצירות רבות מתוארת דמות הנמצאת במסע של חיפוש אחר זהות, משמעות או מקום בעולם.

תארו את תהליך החיפוש של הדמות המרכזית בספר שקראתם, והסבירו מה היא מגלה על הדמויות הסובבות אותה או על החברה שבה היא חיה.

בהצלחה!